Series–B

Roll No.........................

Total No. of Questions–16] [Total No. of Printed Pages–16

A–908–B–X–2324

SANSKRIT

Time Allowed—3 Hours Maximum Marks—80

परीक्षार्थी यथासम्भव अपने शब्दों में ही उत्तर दें।

प्रत्येक प्रश्न के अंक उसके सामने दिए गए हैं।

विशेष निर्देश :

(i) अपनी उत्तर-पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ के ऊपर बायीं ओर दिए गए वृत्त में प्रश्न-पत्र सीरीज अवश्य लिखिए।

(ii) प्रश्नों के उत्तर देते समय जो प्रश्न-संख्या प्रश्न-पत्र पर दर्शाई गई है, उत्तर-पुस्तिका पर वही प्रश्न-संख्या लिखना अनिवार्य है।

https://www.hpboardonline.com

(iii) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़िए।

(iv) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। प्रश्नों के सभी भागों को एक साथ कीजिए।

(v) सभी प्रश्नों के उत्तर प्रश्नानुसार संस्कृत में ही दीजिए।

(vi) लिखावट में सुन्दरता और शुद्धता अनिवार्य है।

खण्ड-क

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि निर्देशानुसारं लिखत–

आसीत् धारानगर्यां भोजोराज नाम सिंहासनम् अधिष्ठितः। सः सुप्रबन्धनेन स्वराज्यं समृद्धम् अकरोत्। तस्य राज्ये विद्यार्थिनः विद्याभ्यासम् विद्वांसः च अध्यापनं कुर्वन्ति स्म। धनिनः विपत्तौ, निर्धनानां साहाय्यं कुर्वन्ति स्म। भोजः एतादृशः गुणग्राही आसीत, यत् यः कोऽपि विद्वान् राजसदसि स्वकीयां कविताम् नवीनम् आविष्कारं वा प्रस्तौति स्म, तस्मै भूयासं पुरस्कारं अयच्छत् स्म। एकदा भोजस्य दानशीलतां दृष्ट्वा तस्य मन्त्री अचिन्तयत्-एवं नक्तं दिवं धनस्य व्ययेन तु कोशः क्षयं गमिष्यति।

https://www.hpboardonline.com
www.careerind...

(1) एकपदेन उत्तरत–

(क) भोजो नाम राजा कुत्र आसीत्? 1

(ख) भोजस्य राज्ये विद्यार्थिन: किं कुर्वन्ति स्म? 1

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत–

भोजस्य दानशीलतां दृष्ट्वा तस्यमन्त्री किं अचिन्तयत्? 1

(3) निर्देशानुसारं उत्तरत–

(क) "नवीनम् आविष्कारं" अस्मिन पदे किं विशेषणं अस्ति? 1

(ख) "धारानगर्या" अस्मिन् पदे का विभक्ति: प्रयुक्ता अस्ति। 1

खण्ड-ख

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. मञ्जूषात: पदानि विचित्य रिक्तस्थानानि पूरयित्वा निशुल्कतांप्रति प्रधानाचार्यं पत्रं लिखत– 10×½=5

आज्ञाकारी, पितृहीन: अनाथ:, अर्थाभावात्, शक्नोमि, अहम्, प्रधानाचार्य:, अनुग्रहीष्यति, अस्मिन्, मदीयाम्।

https://www.hpboardonline.com

सेवायाम्

श्री मन्त: (i) ------------- महोदय:

क. ख. ग.।

महोदय!

सविनयं निवेदयामि यत् अहम् (ii) ------------- विद्यालये दशम् कक्षायां पठामि। (iii) ----------- अहम् विद्यालयस्य शिक्षा शुल्कं दातुं न (iv) ---------- (v) -------- अहं (vi) ------------- अस्मि। अतएव अहं शिक्षा-शुल्कं दातुं न शक्नोमि। (vii) ------------ विश्वस्त: अस्मि। यत् भवान् (viii) -------- स्थितिं विचार्य निशुल्कताम् माम् (ix) ---------।

भवत: (x) ---------- शिष्य:।

अ.ब.स.

3. निम्नलिखितेषु विषयेपु संस्कृत भाषायां **एक** निबन्धं लिखत-- 5

(क) हिमाचल प्रदेश:

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia

(ख) अस्माकं देश:

(ग) मम मित्रम्।

खण्ड-ग

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

4. अधोलिखितेषु रेखाङ्कित पदस्य सन्धिपदं विच्छंद पदं वा प्रदत्त विकल्पेभ्य: चिनुत– 5×1=5

(क) गुरव: सदा+एव पूजनीया:।

(i) सदैव

(ii) सदेव

(iii) सदाव

(iv) सदोव।

(ख) व्यायामं कुर्वन् नर: निर्+रोग: तिष्ठति।

(i) नीरोग:

(ii) र्निरोग

(iii) निररोग

(iv) निरोगि:।

(ग) दया+आनन्द विराजते।

(i) दयानन्द:

(ii) दया नंद

(iii) दया आनन्द

(iv) दयानन्दा:।

(घ) ग्रामोदय: आवश्यक:।

(i) ग्रामो+उदय

(ii) ग्राम:+उदय

(iii) ग्रामे+उदय

(iv) ग्राम+उदय:।

(ङ) यद्यपि नीरं सर्वत्र।

(i) यद्य+अपि

(ii) यदि+अपि

(iii) यद्या+अपि

(iv) यद्+अपि।

www.careerindia

5. अधोलिखितं वाक्येषु रेखाङ्कित पदस्य प्रकृति प्रत्ययौ संयोज्य विभाज्य वा उचितं उत्तरं प्रदत्त विकल्पेभ्य: चिनुत– 5×1=5

(क) नृपेण प्रजा: पालु+अनीयर।

(i) पालनीया:

(ii) पालनीयम्

(iii) पालनीय:

(iv) पालनीया।

(ख) सा कार्यं कृ+शतृ सुखमनु भवति।

(i) कुर्वत

(ii) कुर्बती

(iii) कुर्वन्

(iv) कुर्वन्ती।

(ग) पुत्र: पितरं प्रणम्य विद्यालयं गतवान्।

(i) प्र+नम+ल्यप्

(ii) प्र+नम+यत्

(iii) प्र+णम्य

(iv) प्र+नम्+क्त।

(घ) युष्माभि: शुद्धं जलं पा+तव्यत्।

(i) पातव्य:

(ii) पातव्यम्

(iii) पातव्य

(iv) पाताव्या:।

(ङ) सिंह: मृगं खादित्वा विश्राम्यते।

(i) खाद्+क्त

(ii) खाद्+क्त्वा

(iii) खाद्+तुमुन्

(iv) खाद्+तुम।

6. यथानिर्दिष्टं धातुनां शब्दानां उचित पद परिचय प्रदत्तेभ्य: विकल्पेभ्य: चिनुत– 5×1=5

(क) पठाव: इत्यस्य पद परिचयम्

(i) पठ् धातो: लट् लकार:, उत्तम पुरुष: एकवचनम्।

(ii) पठ् धातो: लट्लकार:, उत्तम पुरुष: द्विवचनम्।

www.careerind

(iii) पठ् धातोः लट्लकारः, उत्तम पुरुषः बहुवचनम्।

(iv) पठ् धातोः लट् लकारः, उत्तम पुरुषः एकवचनम्।

(ख) क्रीडिष्यसि इत्यस्य पद परिचयम्

(i) क्रीड् धातोः लृट् लकारः, मध्यम पुरुषः द्विवचनम्।

(ii) क्रीड् धातोः लृट्लकारः, उत्तम पुरुषः एकवचनम्।

(iii) क्रीड् धातोः लृट्लकारः, मध्यम पुरुषः बहुवचनम्।

(iv) क्रीड् धातोः लृट्लकारः, मध्यम पुरुषः एकवचनम्।

(ग) सीतायै इत्यस्य पद परिचयम्

(i) सीता शब्दः स्त्रीलिङ्गः प्रथमा विभक्तिः एकवचनम्।

(ii) सीता शब्दः स्त्रीलिङ्गः द्वितीया विभक्तिः एकवचनम्।

https://www.hpboardonline.com

(iii) सीता शब्दः स्त्रीलिङ्गः चतुर्थी विभक्तिः एकवचनम्।

(iv) सीता शब्दः स्त्रीलिङ्गः तृतीया विभक्तिः एकवचनम्।

(घ) मालायाम् इत्यस्य पद परिचयम्

(i) माला शब्दः स्त्रीलिङ्गः षष्ठी विभक्तिः द्विवचनम्।

(ii) माला शब्दः स्त्रीलिङ्गः सप्तमी विभक्तिः एकवचनम्।

(iii) माला शब्दः स्त्रीलिङ्गः पञ्चमी विभक्तिः एकवचनम्।

(iv) माला शब्दः स्त्रीलिङ्गः चतुर्थी विभक्तिः एकवचनम्।

(ङ) अलिखः इत्यस्य पद परिचयम्

(i) लिखः धातोः, लङ् लकारः मध्यम पुरुषः, एकवचनम्।

(ii) लिखः धातोः, लङ् लकारः मध्यम पुरुषः, बहुवचनम्।

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia

(iii) लिख धातोः, लङ् लकारः मध्यम पुरुषः, द्विवचनम्।

(iv) लिख धातोः, लङ् लकारः प्रथम पुरुषः, एकवचनम्।

7. अधोलिखितं समयं को संस्कृतभाषायां लिखत- 5×1=5

(क) 2:00 बजे

(ख) 12:45 बजे

(ग) 11:15 बजे

(घ) 1:30 बजे

(ङ) 10:45 बजे।

8. कोष्ठकात् उचितं उत्तरं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत। 5×1=5

(क) ताः ----------- कन्याः सन्ति।

(त्रयः, त्रीणि, तिस्त्रः)

(ख) रामस्य ----------- भ्रातरः सन्ति।

(चत्वारः, चत्वारि, चतस्त्रः)

(ग) उद्याने -------------- बालिके भ्रमतः।

(द्वे, द्वि, द्वौ)

https://www.hpboardonline.com

(घ) सः ----------- पुस्तकं पठति।

(एकं, एकः, एका)

(ङ) ग्रहाः ----------- सन्ति।

(नव, नवम्, नवाः)

9. अधोलिखितेषु वाक्येषु समासं अधिकृत्य समस्तपदं विग्रहं वा विधीयताम्: 5×1=5

(क) सः ----------- विद्यालयं गच्छति।

(दिने-दिने)

(ख) श्री कृष्णस्य वर्णः -----------।

(घन इव श्यामः)

(ग) कोऽपि जनः -------------- न आसीत्।

(अशिक्षित)

(घ) छात्रः पाठं ----------- स्मरति।

(यथाशक्ति)

(ङ) हरिः ----------- पालयति।

(त्रयाणां भुवनानां समाहार)

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia

खण्ड-घ

(पठित-अवबोधनम्)

10. अधोलिखितं पठितं अनुच्छेदं अधिकृत्य प्रश्नानां उत्तराणि दीयन्ताम्।

विचित्रा दैवगतिः। तस्यामेव रात्रौ तस्मिन् कश्चन चौरः गृहाभ्यन्तर प्रविष्टः। तत्र निहितामेकां मञ्जूषाम् आदाय पलायितः। चौरस्य पादध्वनिना प्रबुद्धोऽतिथिः चौरशङ्कया तमन्वधावत्। अगृहणाच्च परं विचित्रमघटत्। चौरः एव उच्चैः क्रोशितुमारभत "चौरोऽयं चौरोऽयं" इति। तस्य तारस्वरेण प्रबुद्धाः ग्रामवासिनः स्वगृहाद् निष्क्रम्य तत्रागच्छन् वराकमतिथिमेव च चौरः मत्वाभर्त्सयन्।

(1) एकपदेन उत्तरत्–

(क) कीदृशी दैवगतिः? 1

(ख) कः उच्चैः क्रोशितुमारभत? 1

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत्–

अतिथिः केन प्रबुद्धः? 1

(3) निर्देशानुसारं उत्तरत्–

(क) "विचित्रा दैवगतिः" इत्यत्र विशेषण पदं किम्? 1

https://www.hpboardonline.com

(ख) "निष्क्रम्य" इत्यत्र प्रकृति-प्रत्ययं पृथक कुरुत? 1

11. अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा हिन्दी भाषायां लिखत– 5

अस्ति देउलाख्यो ग्रामः। तत्र राजसिंहः नाम राजपुत्रः वसति स्म। एकदा केनापि आवश्यककार्येण तस्य भार्या बुद्धिमती पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चालिता। मार्गे गहने कानने सा एकम् व्याघ्रं ददर्श। सा व्याघ्रमागच्छन्तं दृष्ट्वा धार्ष्ट्यात् पुत्रौ चपेटया प्रहृत्य जगाद "कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय कलहं कुरुथः? अयमेकस्तावद्विभज्य भुज्यताम्, पश्चाद् अन्यो द्वितीयः कश्चिल्लक्ष्यते।"

12. अधोलिखितं पद्यांश पठित्वात तदा आधारितान् प्रश्नानां उत्तराणि दीयन्ताम्। https://www.hpboardonline.com

कज्जलमलिनं धूमं मुञ्चति शतशकटीयानम्।
वाष्पयानमालासंधावति वितरन्ती ध्वानम्।।
यानानां पङ्क्त्योः ह्यनन्ताः कठिनं संसरणम् शुचिपर्यावरणम्।।

(1) एकपदेन उत्तरत–

कज्जलमलिनं किमस्ति? 1

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia.com

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत–

(क) वाष्पयानमाला कथं संधावति? 1

(ख) केषां पङ्क्तयः अनन्ताः सन्ति? 1

(3) निर्देशानुसारं उत्तरत–

(क) 'त्यजति' इत्यर्थे अत्र प्रयुक्तं पदं किम्? 1

(ख) "सरलम्" इति पदस्य प्रयुक्तं विलोमपदं किम्। 1

13. अद्योलिखितं पद्यांशस्य हिन्दी भाषायां अनुवादं कुरुत– 5

गुणी गुणं वेत्ति न वेत्ति निर्गुणो

बली बलं वेत्ति न वेत्ति निर्बलः।

पिकोवसन्तस्य गुणं न वायसः

करी च सिंहस्य बलं न मूषकः।।

14. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत- 5×1=5

(क) नराणां प्रथमः शत्रुः क्रोधः।

(ख) उद्याने पक्षिणां कलरवं चेतः प्रसादयति।

https://www.hpboardonline.com

(ग) तत्र राजसिंहो नाम राजपुत्रः वसति स्म।

(घ) चातकः वने वसति।

(ङ) शिविना विना इदं दुष्करं कार्यं कः कुर्यात्?

15. विलोमपदानां समुचितं मेलनं कुरुत- 5×1=5

(क) चित्तम् - नेत्रम्

(ख) सभा - आननम्

(ग) मुखम् - कल्याणम्

(घ) श्रेयः - परिषद्

(ङ) चक्षुषः - चेतः।

16. मञ्जूषातः चित्वा पदानां पर्यायपदं लिखत– 5×1=5

देहम्, लोचनम्, नभः, आपः, भानुः

(क) वपुः

(ख) अन्तरिक्षः

(ग) जलम्

(घ) रविः

(ङ) चक्षुः।

https://www.hpboardonline.com
Whatsapp @ 9300930012
Send your old paper & get 10/-
अपने पुराने पेपर्स भेजे और 10 रुपये पायें,
Paytm or Google Pay से

https://www.hpboardonline.com

www.careerindia